

Секція
"ПЕРЕКЛАД ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ"

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА НАЗВ ПТАХІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ
МОВАХ

Батрак О. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Єрмоленко С. В.

Мова – надзвичайно важливий засіб, що безпосередньо бере участь у пов'язаних з картиною світу процесах. Саме мова – основа формування мовної картини світу, також вона експлікує інші людські картини світу.

"Мова і культура" віддзеркалює перетин низки наук про людину, де мова без людини неможлива. Мова виступає внутрішньою формою вираження та існування національної культури; відображає всі етапи світобачення народу і відбиває етнокультурні, народно-психологічні й міфологічні уявлення та переживання, про що свідчить її традиційне дискурсивне вживання.

Дослідження мовних картин світу, тобто відображення світу у свідомості того чи іншого етносу, є одним з напрямків сучасної лінгвістики, що знаходиться на етапі становлення. Картини світу – результат певного світобачення, що виражається пізнавально-духовною та практичною діяльністю різних груп людей і є складною системою образів, що відбивають дійсність у колективній свідомості, а також у свідомості окремого індивіда.

Одним із пріоритетних напрямів сучасного українського мовознавства є аналіз мови як найважливішого засобу вираження етносвідомості, національного характеру, духовної культури народу, його картини світу. Домінування у сучасній світовій лінгвістиці когнітивно-дискурсивної парадигми спрямовує такі дослідження в царину лінгвоконцептології, мет

ою якої є опис організації та способів вербалізації концептів як складників свідомості, носіїв культурно значущої інформації певного етносу.

Кожному народові притаманне специфічне бачення навколишнього світу через систему рідної мови, адже саме мова є основою формування понять, через які детермінується процес мислення народу. Сучасна людина, приходячи у світ, застає рідну мову вже сформованою, з історично закріпленою в ній системою значень.

Актуальність даної роботи продиктована тим, що зусилля дослідження спрямовані на вивчення спільного й національно-специфічного в різних мовних картинах світу; врахування семасіологічного й ономасіологічного аспектів зіставлення є дуже важливим для детальнішого ознайомлення з лексичною системою тієї чи іншої мови; дослідження спрямоване на встановлення особливостей семантики лексичних одиниць неспоріднених мов.

З огляду на це, об'єктом нашого вивчення є українські та німецькі субстантивні лексеми на позначення птахів. Вибір лексичної семантики орнітонімів зумовлений тим, що конкретні субстантиви виражають національну своєрідність у мовних картинах світу.

Аналіз спільного й відмінного допомагає простежити психолінгвістичні механізми мовно-кодової переорієнтації, що має значення для науково обґрунтованої моделі навчання іноземних мов та збагачує знання про національно-культурну специфіку мовних картин світу, розкриває особливості виникнення й вживання досліджуваних назв у різних мовах.

Контрастивна лінгвістика базується на загальних підходах до аналітичного порівняння мов у плані наявних в них подібностей і розбіжностей та включає пошук міжмовних співвідношень в конкретних мовах, які являються об'єктом зіставлення.

Питання зіставного вивчення лексичного рівня споріднених і неспоріднених мов викликають особливий інтерес, тому що саме в лексичній найбільш яскраво відображена специфіка національних мовних систем.

Безумовно, не менш важливим є вивчення метафоричних значень із властивими їм ідіоматичністю, стилістичними конотаціями, зрозуміти які допомагає дослідження їх формування та вживання. Слід підкреслити, що в метафоричних значеннях відображається національна самобутність мовного колективу, породжена умовами життя народу та його історичним буттям.

Урахування когнітивного, граматичного та конотативного компонентів значення дає змогу детально розкрити подібності та розбіжності у лексичних відповідниках, що зіставляються. Про взаємодію між мовами свідчать приклади запозичених слів, що походять зі спільних джерел. В українській мові виявлено більше запозичених, а в німецькій – питомих назв. Це характеризує її як таку, що створює назви, головним чином, своїми резервами. В українській мові частими виявляються корені назв птахів звуконаслідувального походження, а в німецькій – такі, що містять зовнішні ознаки птахів. Компонентний аналіз допомагає виявити спільні й розбіжні семантичні ознаки в назвах птахів української та німецької мов. При зіставленні слів за параметром їхньої семантичної маркованості важливим є врахування компонента семантичної структури семени – відтінку значення.

Дослідження, спрямовані на вивчення спільного й національно-специфічного в різних мовних картинах світу, потребують системного аналізу особливостей кожної з мов, що зіставляються.

Перспективи вивчення українських та німецьких субстантивних лексем на позначення птахів полягають в освітленні спільних й відмінних ознак в лексичному складі та семантиці назв птахів в українській і німецькій мовах у семасіологічному й ономасіологічному аспектах зіставлення та з урахуванням їхніх метафоричних уживань.